

WYCIĄG Z PROTOKOŁU rozprawy

w sprawie prokuratora P M

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący)

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

ławnik SN Arkadiusz Sopała

Protokolant starszy inspektor sądowy Anna Rusak

(...)

Sąd Najwyższy postanowił:

I. Na podstawie art. 82 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r. poz. 1904 ze zm.) przedstawić do rozstrzygnięcia składowi 7 sędziów Sądu Najwyższego następujących dwóch zagadnień prawnych:

1) Czy brak doręczenia sędziemu Sądu Najwyższego postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wyznaczeniu go do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej powoduje, że nie rozpoczęła się w stosunku do niego kadencja, o której mowa w art. 22b § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 o Sądzie Najwyższym, umożliwiającą podejmowanie czynności procesowych w tej Izbie i w rezultacie stanowiąca o udziale w składzie sądu osoby nieuprawnionej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.?

W przypadku negatywnej odpowiedzi,

2) Czy art. 35 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 o Sądzie Najwyższym w związku z 22a § 1 tej ustawy, w aspekcie art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 65 ust. 1 Konstytucji RP, powinien być interpretowany w ten sposób, że w ciągu pięcioletniej kadencji okres orzekania sędziego, który nie wyraził zgody na orzekanie w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, nie może przekraczać 6 miesięcy w ciągu roku, liczonego od dnia wydania postanowienia Prezydenta RP ?

II. Odroczyć rozprawę bez terminu do czasu udzielenia odpowiedzi na pytania określone w punkcie I.

Uzasadnienie

Wprawdzie 27 września 2022 r. pod pozycją 924 opublikowano w Dzienniku Urzędowym "Monitor Polski" postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 września 2022 r. w sprawie wyznaczenia 11 sędziów Sądu Najwyższego do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego przez okres 5 lat, jednak nie było takiego obowiązku prawnego, wynikającego z ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych niektórych innych aktów prawnych (Dz.U. Nr 62, poz. 718), a ponadto żaden przepis nie stanowi, że ogłoszenie aktu urzędowego w indywidualnej sprawie zastępuje doręczenie adresatowi decyzji w formie pisemnej.

Akty urzędowe, w tym określone w art. 144 Konstytucji RP akty urzędowe Prezydenta, podlegają doręczeniu w formie pisemnej stosownie do zasady z art. 14 § 1a k.p.a. Konstytucja ani ustawa o Sądzie Najwyższym (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r. poz. 1904 ze zm.; dalej jako: ustawa) nie przewidują wyjątków od tej zasady. Doręczenie aktu urzędowego powoduje rozpoczęcie adekwatnych skutków prawnych. Tylko skuteczne doręczenie sędziemu Sądzie Najwyższego postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wyznaczeniu go do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej powoduje, że rozpoczęła się w stosunku do niego kadencja, o której mowa w art. 22b § 1 ustawy, umożliwiającą podejmowanie czynności procesowych w tej Izbie.

Regułę tę potwierdza art. 33 § 1 ustawy, zgodnie z którym stosunek służbowy sędziego Sądu Najwyższego nawiązuje się z chwilą doręczenia mu aktu powołania. Przez analogię należy uznać, że z chwilą doręczenia postanowienia Prezydenta o wyznaczeniu do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej rozpoczyna się pięcioletnia kadencja

umożliwiająca orzekanie w tej Izbie. Również zdanie pierwsze art. 15a § 2 ustawy, a zwłaszcza określenie „wyznaczenie ostatniego sędziego” wskazuje, że wyznaczenie sędziów do orzekania ma charakter indywidualny, a nie zbiorowy. Wymaga to doręczenia sędziom indywidualnych postanowień o wyznaczeniu do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. Potwierdza to także art. 15b § 1 ustawy wskazujący, że kadencja Prezesa Izby może rozpocząć się później niż dzień powołania na to stanowisko, a także, iż rozpoczęcie kadencji sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej może się rozpocząć później niż powołanie na stanowisko Prezesa Izby.

Niewątpliwie doręczeniu w formie pisemnej powinny podlegać w szczególności te akty urzędowe (w tym akty urzędowe wydawane przez Prezydenta), które nakładają na obywateli dodatkowe lub nowe obowiązki. Po otrzymaniu takiego aktu urzędowego obywatel może bowiem skutecznie odwołać się do sądów administracyjnych - zwłaszcza w sytuacji, gdy nałożone na niego obowiązki mają charakter dyskryminacyjny. Nałożenie na sędziego obowiązku orzekania równocześnie w dwóch izbach Sądu Najwyższego w podwójnym wymiarze czasu pracy (za jednym wynagrodzeniem, bez możliwości wniesienia sprzeciwu) ma charakter dyskryminacyjny w porównaniu do pozostałych sędziów tego Sądu, a zwłaszcza w porównaniu do osób orzekających w Izbie Dyscyplinarnej, którym po trzech latach orzekania zapewniono dobrowolne przejście - nawet 18 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego - w stan pełnopłatnej „bezczynności zawodowej”, omyłkowo nazwany „stanem spoczynku” (art. 11 ust. 2 ustawy nowelizacyjnej z dnia 9 czerwca 2022 r.).

Akty urzędowe mające postać postanowień w indywidualnej sprawie nie są aktami normatywnymi i powinny być doręczone na takich samych zasadach (w formie pisemnej) jak postanowienia o powołaniu sędziego lub postanowienia o nadaniu odznaczeń - zwłaszcza w sytuacji, gdy sędziowie zostali zaskoczeni niespodziewanymi postanowieniami, gdyż nie składali w tej kwestii żadnych wniosków ani nie wyrażali zgody na wyznaczanie im dodatkowych zadań.

W tym kontekście należy dodać, że w Sądzie Najwyższym nie ma również oryginału ani potwierdzonego za zgodność z oryginałem odpisu postanowienia Prezydenta z dnia 17 września 2002 r.

W tym aspekcie stwierdzenie przez sędziego, że nie otrzymał jeszcze pisemnego postanowienia Prezydenta w sprawie wyznaczenia go do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, wywołuje wątpliwości prawne co do możliwości wydawania orzeczeń w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, będące asumptem do przedstawienia Sądowi Najwyższemu (w powiększonym składzie) do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego - wywołującego kontrowersje w kontekście stanowiska osób wyznaczających rozprawy w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej jeszcze przed doręczeniem wszystkim sędziom postanowień Prezydenta RP z dnia 17 września 2022 r., a nawet przed opublikowaniem tego postanowienia w Monitorze Polskim.

Dodatkowo należy wskazać, że do kategorii bezwzględnych przyczyn odwoławczych, będących jednocześnie podstawą wznowienia postępowania z urzędu, należą między innymi te, które dotyczą najpoważniejszych naruszeń w zakresie składu sądu orzekającego. Obejmują one sytuacje, w których w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k. (art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.), a także materializują się wówczas, gdy sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.).

Oдноśnie do drugiego zagadnienia prawnego, zgodnie z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Zasada równego traktowania zaliczona została do ogólnych zasad prawa unijnego, określonych w art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej (por. wyrok TSUE z dnia 1 marca 2011 r. w spr. C-236/09 Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, ECLI:EU:C:2011:100). Art. 6 TUE stanowi w ust. 2, że Unia szanuje prawa podstawowe zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich, jako zasady ogólne prawa wspólnotowego. Te prawa podstawowe zostały ujęte w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, która od 1 grudnia 2009 r. ma taką samą moc prawną jak traktaty (art. 20 tej Karty wyraża ogólną zasadę równości: "Wszyscy są równi wobec prawa").

W myśl art. 35 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym sędzia obejmuje

stanowisko w izbie Sądu Najwyższego wskazane przez niego w karcie zgłoszenia kandydata (§ 1). Sędzia, za jego zgodą, może zostać przeniesiony przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego na stanowisko w innej izbie (§ 2). Sędzia może być wyznaczony przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do udziału w rozpoznaniu określonej sprawy w innej izbie oraz, za zgodą sędziego, do orzekania na czas określony w innej izbie. Wyznaczenie sędziego do orzekania w innej izbie, bez jego zgody, może nastąpić na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy w roku.

W dniu 27 września 2022 r. pod pozycją 924 opublikowano w Dzienniku Urzędowym "Monitor Polski" postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 września 2022 r. w sprawie wyznaczenia 11 sędziów Sądu Najwyższego do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego przez okres 5 lat. Zgodnie z art. 179 Konstytucji sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony. Konstytucja nie ustanawia kompetencji Prezydenta do „wyznaczania” sędziów do orzekania w konkretnej sprawie lub w konkretnej kategorii spraw na czas oznaczony.

Art. 22a § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym stanowi, że w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej orzeka 11 sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, wyznaczonych do orzekania w tej izbie na kadencję, o której mowa w art. 22b § 1 albo art. 22c § 3, przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej spośród sędziów Sądu Najwyższego wylosowanych na posiedzeniu Kolegium Sądu Najwyższego przez przewodniczącego tego kolegium. Natomiast zgodnie z art. 35 § 3 tej ustawy sędzia może być wyznaczony przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do udziału w rozpoznaniu określonej sprawy w innej izbie oraz, za zgodą sędziego, do orzekania na czas określony w innej izbie. Wyznaczenie sędziego do orzekania w innej izbie, bez jego zgody, może nastąpić na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy w roku. Po upływie okresu wyznaczenia sędziego do orzekania w innej izbie, sędzia podejmuje czynności w sprawach przydzielonych mu w tej izbie do ich zakończenia.

Wyznaczenie więc 11 sędziów bez uzyskania ich zgody do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej na okres dłuższy niż 6 miesięcy w roku - tzn. na okres 5 lat (na kadencję, o której mowa w art. 22b § 1 albo art. 22c § 3 ustawy) stanowi gorsze ich traktowanie niż pozostałych sędziów i stanowi oczywiste naruszenie określonej w art. 32

ust. 1 Konstytucji zasady równego traktowania obywateli.

Konstytucja, gwarantując wolność wyboru i wykonywania zawodu, zapewnia ochronę zarówno na etapie podejmowania pracy, jak i późniejszego jej wykonywania.

Art. 65 ust. 1 Konstytucji nakazuje ustawodawcy zapewnienie możliwości wyboru zawodu i miejsca pracy oraz możliwości wykonywania zawodu w sposób wolny od zewnętrznej ingerencji, w możliwie najszerszym zakresie (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 marca 2001 r., K 32/00, OTK 2001/3/50). Paradoksalnie - powszechnie krytykowane z powodu wadliwości ich czynności - osoby zatrudnione na stanowiskach sędziów w likwidowanej Izbie Dyscyplinarnej mogły po likwidacji tej izby dobrowolnie wybrać nową izbę (art. 10 ust. 1-4 ustawy nowelizacyjnej - Dz.U. z 2022 r. poz. 1259), a grupie sędziów wyznaczanych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej odmówiono tej dobrowolności zarówno na etapie tworzenia izby, jak i później.

Zgodnie bowiem z art. 22a § 8 w związku z art. 22b ustawy sędziego Sądu Najwyższego nie może odmówić udziału w losowaniu, wyznaczeniu do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, ani orzekania w tej izbie po wyznaczeniu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przez okres pięcioletniej kadencji. Naruszający zasadę równego traktowania § 4 art. 35 ustawy również ma charakter restrykcyjny (dyskryminacyjny) w stosunku do sędziów Izby Odpowiedzialności Zawodowej i dlatego nie powinien być stosowany. Ustawodawca w sposób bezrefleksyjny i nieracjonalny zredukował - w drodze losowania jak w grach hazardowych - liczbę sędziów wybieranych do Izby Odpowiedzialności Zawodowej do 33 osób (art. 22a § 2 ustawy), uniemożliwiając zgłoszenie, na zasadzie dobrowolności, swoich kandydatur wszystkim kompetentnym sędziom.

Dodatkowo można wskazać, że Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w postanowieniu z dnia 23 lutego 2023 r. sygn. akt VI SA/Wa 8158/22 w sprawie ze skargi sędziego P Grna postanowienie Prezydenta RP z 17 września 2022 r., nr 1130.81.2022 o wyznaczeniu do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego postanowił wstrzymać wykonanie zaskarżonego postanowienia w części dotyczącej P G pkt 3) Postanowienia.

Sąd w uzasadnieniu podkreślił, że zgodnie z wyrokiem TSUE z 5 października 2021 r. wydanym w sprawie C-487/19, zasada skutecznej ochrony sądowej praw, jakie jednostki wywodzą z prawa Unii, stanowi zasadę ogólną prawa Unii, wynikającą z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim, wyrażoną w europejskiej Konwencji praw człowieka i podstawowych wolności oraz potwierdzoną obecnie w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. W ocenie Trybunału, przeniesienie sędziego bez jego zgody do innego sądu lub między dwoma wydziałami tego samego sądu może naruszać zasady nieusuwalności i niezawisłości sędziów. Takie przeniesienie może bowiem stanowić środek służący kontrolowaniu treści orzeczeń sądowych, ponieważ nie tylko może ono wpływać na zakres spraw przydzielanych danym sędziom do rozpoznania i prowadzenie spraw, które mają oni w swoim referacie, ale również może ono mieć istotne następstwa dla życia i kariery tych sędziów oraz wywoływać skutki analogiczne do tych, z którymi wiążą się kary dyscyplinarne. W tym kontekście Trybunał uściślił, że wymóg niezawisłości sędziowskiej oznacza, że system regulujący przeniesienie sędziego bez jego zgody musi zawierać, podobnie jak przepisy z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej, w szczególności gwarancje niezbędne do wyłączenia wszelkiego ryzyka, że ta niezawisłość zostanie zagrożona przez bezpośrednie lub pośrednie ingerencje z zewnątrz. Zdaniem Trybunału istotne jest zatem, aby środki w postaci przeniesienia sędziego bez jego zgody - nawet gdy są one, jak w kontekście sprawy w postępowaniu przed sądem krajowym, przyjmowane przez prezesa sądu, w którym orzeka dany sędzia, w oderwaniu od systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów - mogły być podejmowane wyłącznie z uzasadnionych powodów związanych w szczególności z wykorzystaniem dostępnych zasobów pozwalających na zapewnienie należytego sprawowania wymiaru sprawiedliwości oraz aby takie decyzje mogły podlegać zaskarżeniu na drodze sądowej zgodnie z procedurą w pełni gwarantującą prawa potwierdzone w karcie praw podstawowych, w tym prawo do obrony. Stabilność urzędu i ochrona niezawisłości sędziego przed ewentualnym naciskiem z zewnątrz wymaga zatem, aby - nawet w sytuacji przeniesienia sędziego do innego wydziału tego samego sądu - poddanie sądowej kontroli decyzji o przeniesieniu wstrzymywało jej skutki. Jak wynika z powyższego, wstrzymaniu powinno podlegać zatem wykonanie aktu będącego przedmiotem niniejszej sprawy, mając także na uwadze fakt, że akt ten został wydany nie przez organ znajdujący się w strukturze władzy sądowniczej, lecz przez organy władzy

wykonawczej - Prezydenta Rzeczypospolitej działającego w tym przypadku w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów, a więc nie w ramach przysługujących mu wyłącznych prerogatyw. W tej sytuacji, gdy przedmiotem zaskarżenia pozostaje w istocie naruszenie niezawisłości sędziego, za uprawione należy uznać wstrzymanie wykonania skarżonego aktu, do czasu poddania go kontroli sądowej.

Mając powyższe na względzie postanowiono jak na wstępie.

(...)